

Kongresser och utställningar

Castella Maris Baltici V. En borgforskningsresa till Danmark i september 1999.

Castella Maris Baltici är, som namnet avslöjar en intresseförening för nordiska borgforskare kring Östersjön. Motsvarande föreningar finns lite var stans ute i Europa men den här föreningen knyter samman borgforskare från länder i norra Europa. För femte gången har forskare samlats för att penetrera gemensamma problem och erfarenheter i föredrag, exkursioner och diskussioner. Föreningen ser också ut att överleva in på 2000-talet då nästa symposium är aviserat att äga rum i Litauen år 2001. Symposierna äger rum vartannat år. Efter Litauen väntar Lettland eller Tyskland på sin tur.

Två av mötena har också lämnat efter sig tryckta skrifter i form av påkostade böcker. Castella Maris Baltici I kom ut 1993 och behandlar det första symposiet i Finland. CMB II kom ut 1996 och innehåller de föredrag som presenterades i Nyköping 1993. Det tråkiga är att inga böcker har utkommit sedan dess. Tanken är att föredragen från de tidigare konferensländerna Polen och Estland ska slås ihop till en volym och komma ut till nästa år. Det beslutades också på mötet i Danmark att Anders Reisnert, från Malmö museum, ska vara Sveriges representant i föreningens styrelse.

För att återgå till årets symposium, som hade titeln »Life in the Castle», var vi drygt 40 deltagare från 13 länder. Den som är styv i matematik inser snabbt att 13 länder är fler än vad som finns runt Östersjön men med ett generöst synsätt fick även representanter från några kontinentala länder plus Norge vara med.

De första symposierna var mest inriktade på föredrag och mindre på exkursioner men nu råder det omvända förhållandet. Vid detta Danmarksmöte var endast två halvdagar bokade för föredrag, resten var exkursioner.

Arrangörerna för årets möte var Danmarks Nationalmuseum, Langelands Museum och

Skov- og Naturstyrelsen. Resan började, efter ett besök på Nationalmuseum i Köpenhamn, med exkursion till Pedersborg, en befäst gård med kyrka, belägen högt upp på en kulle. Platsen var idealiskt vald för en stormannagård, med utsikt över det omkringliggande landskapet. Slottet hade genom sin ägare på 1100-talet anknytning till kungafamiljen Hvide. Ruinerna innehåller resterna efter ett av Danmarks allra äldsta stenhus. Platsen är arkeologiskt utgrävd under senare tid.

Därefter följde ett »måstebesök» vid Trelleborg som ju inte är medeltida utan från vikingatiden. Årsringsdateringen visar att befästningen är uppförd vintern 980/81. Trelleborgarna är alltså inte uppförda under Knut den stores tid, vilket man tidigare trott. Istället är trelleborgarna byggda av Knuts farfar Harald Blåtand. Harald ville konsolidera Danmark och uppförde trelleborgarna som en maktdemonstration/ manifestation.

Med förvåningens vidöppna ögon och öron hörde vi Nils Engberg från Nationalmuseet berätta att man nyligen upptäckt en tidigare helt okänd dansk medeltidsstad! Många människor lever under den falska förespegligen att allt gammalt är upptäckt. Det är verkligen en felaktig inställning. Man kan faktiskt upptäcka helt okända städer. Ett sådant exempel är Tårnborg på Själland. På platsen finns ruiner efter det kungliga slottet samt en av Danmarks största landsbygdskyrkor. Boplatserna har sitt ursprung från vikingatid med själva stadens tillkomst kan dateras till ca 1200. Det var när en amatörarkeolog år 1981 fick tillstånd att gå över området med en metalldetektor som staden återupptäcktes! Kan man tänka sig svenska myndigheter ge ett sådant tillstånd? Knappast.

Hur som helst är 10.000 föremål upplockade ur jorden, däribland 4000 medeltida mynt

på ett område av 6 hektar. Slottet förstördes 1326 och staden upphörde att existera under 1200-talets andra hälft, mycket på grund av tillkomsten av Korsör stad och slott. Även uppgrävningen omöjliggjorde koggar att segla in till Tårnburg, vilket också kan ha haft sin betydelse.

För att bevaka Stora Bält under medeltiden byggdes starka befästningar på både sidor om sundet. Vi har idag kvar både det medeltida tornet vid Korsör på Själland och det medeltida slottet Nyborg på Fyn. Korsör har väl inte så mycket mer än själva tornet från medeltiden att visa upp men stadsmuseet är mycket sevärt. Nyborgs slott har däremot fortfarande en mycket imponerande borganläggning bevarad från medeltiden.

Resans mål var Langeland där vi övernattade i tre dygn och gjorde exkursioner, främst på Langeland men också till Fyn. Vi såg mäktiga borgruiner som Örkild, Ravnsborg och framförallt Vordingsborg, som hade sin glansperiod under kung Valdemar Atterdags tid men tyvärr förstördes av svenskarna 1658. Allt medeltida är inte ruiner. Det finns fortfarande hus som bebos från den tiden såsom Hesselagergård, det lilla charmiga Östrugaard med enorma korsvirkeslängor men framförallt det mäktiga Tranekaer på Langeland. Huvudbyggnaden är Danmarks äldst bebodda hus. Det var också en stor upplevelse att få träffa lensgreven Ahlefeld-Laurvig som berättade slottets historia. Det mycket sevärdaste gårdsmuseet låg inom slottsområdet och kan varmt rekommenderas.

Langeland hade för övrigt mycket att erbjuda, allt från den alldeles förtjusande lilla staden Rudköping till den intressanta fornborgen Guldborg, där en massgrav grävts ut. Fynden härstammar från ett vendiskt erövringsförsök

från mitten av 1100-tal. För en sörmlänning var det intressant att se de stensulpturer som prydde fasaden på Skröbelevs kyrka, och påminde om mustaschmästarens alster på ett antal kyrkor kring Eskilstuna. De är från tidig romansk tid och är fortfarande inte riktigt vetenskapligt utredda.

Det var inte bara sevärdheter uti landskapet som presenterades för oss utan också ett stort antal föreläsningar. Några handlade om trakterna kring biskopsstaden Trondheim, ett annat föredrag hållet av schweiziskan, Letizia Heyer-Boscardin, handlade om hur man fördrev fritiden på borgarna. Engelsen Gaimster talade om levnadsförhållandena i borgar omkring Östersjön. Alltid lika anslående är den enorma skillnaden mellan den svenska frälsemannens sätesgård, nu belyst av Martin Hansson, och de borgar som kontinentens adelsmän bebodde. De svenska varianterna liknar mest jaktstugor vid tjeckiska gods.

Detta danska borgforsknings-symposium med föredrag och exkursioner var alltigenom välorganiserat och perfekt. Ja, det innehöll allt en borgintresserad kunde önska sig. Den enda plumpen i protokollet kom sista kvällen när en av organisatörerna visade en stordansk sida som man inte trodde var möjlig. Denna person ansåg att allt danskt område som hade gått förlorat alltsedan kungarna Valdemar den stores och Valdemar Sejrs tid var ockuperat av främmande makt – samt en del annat, som ej lämpar sig i tryck.

Magnus Josephson

Sörmlands museum

Box 314

SE-611 26 Nyköping

magnus.josephson@kuf.dll.se